

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/79/2021
Identifikačné číslo spisu: 5716203042
Dátum vydania rozhodnutia: 31.01.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:5716203042.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu V. W., bytom W. XXX, zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Rybárom, Advokátska kancelária JUDr. Peter Rybár, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Kuzmányho 29, proti žalovanej PROFI CREDIT Slovakia, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pribinova 25, IČO: 35 792 752, zastúpenej advokátkou JUDr. Andreou Cvikovou, Advokátska kancelária JUDr. Andrea Cviková, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Kubániho 16, o vydanie bezdôvodného obohatenia, vedenom na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 15C/92/2016, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 28. februára 2018 sp. zn. 6Co/233/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 28. februára 2018 sp. zn. 6Co/233/2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Martin (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 26. apríla 2017 č. k. 15C/92/2016-77 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca proti žalovanej domáhal vydania bezdôvodného obohatenia vo výške 907,28 € s príslušenstvom. Súčasne žalovanej priznal právo na náhradu trov konania v celom rozsahu.

1.1. V odôvodnení napadnutého rozsudku súd prvej inštancie po vykonaní dokazovania konštatoval, že medzi stranami sporu bola 6. októbra 2011 uzatvorená zmluva o revolvingovom úvere, na základe ktorej bol žalobcovi poskytnutý úver vo výške 1 170 € (reálne vyplatený v sume 970,51 € po zrazení poplatku za poskytnutie úveru). Prvostupňový súd najskôr prejudiciálne určil, že predmetný úver považuje za bezúročný a bez poplatkov, konštatujúc, že predmetná zmluva nebola platne uzavretá, pokiaľ ide o podstatnú náležitosť, a to údaj o RPMN, neobsahovala údaj o termíne konečnej splatnosti, ani výška splátky úveru nebola rozčlenená na termíny splátok, istiny, úroku a iných poplatkov. V tejto súvislosti tiež konštatoval, že dohodnutá odplata v zmluve priemernú odplatu na finančnom trhu podstatným spôsobom prevyšovala. Z tohto dôvodu považoval odplatu za neplatnú pre rozpor s dobrými mravmi, ktorá skutočnosť nezakladá neplatnosť zmluvy ako celku. Prejudiciálne vyriešenie vyššie uvedenej otázky ho viedlo k záveru, že žalobcovi vznikol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré predstavovalo uplatnené poplatky, úroky z omeškania, ktoré si žalovaný uplatnil v rámci platenia predmetného úveru.

1.2. Vzhľadom na vznesenú námietku premlčania žalovanou vo vzťahu k uplatnenému nároku súd prvej inštancie, aplikujúc ust. § 101, § 107 v spojení s § 451 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka, dospel k záveru, že žalovanou uplatnená námietka premlčania je dôvodná v celom rozsahu. Podľa jeho názoru žalobcom uplatnený nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia je celý premlčaný, keďže žalobca poslednú splátku na predmetný úver realizoval 26. októbra 2012 a žaloba bola na súd podaná (až) 18. marca 2016. Súd prvej inštancie uzavrel, že subjektívna lehota na uplatnenie nároku mohla začať v danej veci plynúť odo dňa, kedy žalobca zaplatil jednotlivé plnenia v súvislosti s existujúcou zmluvou o revolvingovom úvere nad rámec toho, na čo bol povinný. Vzhľadom na uvedené prvostupňový súd neakceptoval tvrdenie žalobcu, že o bezdôvodnom obohatení sa dozvedel až na základe prvej porady s advokátom v roku 2016. Súd prvej inštancie sa nezaoberal uplatnením 10-ročnej objektívnej premlčacej doby, nakoľko v dôsledku vznesenia námietky premlčania je potrebné si uplatniť právo buď v subjektívnej alebo v objektívnej lehote.

2. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 28. februára 2018 sp. zn. 6Co/233/2017 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a vyslovil, že žalovaná má plný nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd uviedol, že prvostupňový súd v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti rozhodné pre posúdenie danej veci, vecne správne rozhodol a svoje rozhodnutie odôvodnil v súlade s ustanovením § 220 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Odôvodnenie rozhodnutia prvostupňového súdu je vecne správne, pričom v jednotlivostiach naň odvolací súd poukázal. Z uvedených dôvodov sa odvolací súd v odvolacom konaní obmedzil iba na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia (§ 387 ods. 2 CSP).

2.2. Na doplnenie odvolací súd uviedol, že pokiaľ ide o včasnosť podania žaloby (a vzhľadom na žalovanou vznesenú námietku premlčania) zastáva názor, že subjektívna doba na uplatnenie nároku začala plynúť odo dňa, kedy žalobca zaplatil jednotlivé plnenia v súvislosti s existujúcou zmluvou o revolvingovom úvere nad rámec toho, na čo bol povinný. Nie je možné akceptovať tvrdenie, že o bezdôvodnom obohatení sa dozvedel až na základe porady s o svojím právnym zástupcom. Uvedený názor (podporený napr. Cpj 37/78) neobstojí na danú vec, kde žalobca uplatňoval svoje nároky z dôvodu právnych väd zmluvy, tak ako správne konštatoval súd prvej inštancie v napadnutom rozsudku. Odvolací súd považoval za potrebné opakovane zdôrazniť, že v čase jej uzavretia platila právna úprava, podľa ktorej sa úver považoval za bezúročný a bez poplatkov v prípade absencie vymedzených náležitostí zmluvy o spotrebiteľskom úvere (§ 11 ods. 1 písm. b/ zákona č. 129/2010 Z. z.). Vedomosť o tejto zákonnej úprave sa u žalobcu predpokladá a nemožno ju nijako vyvrátiť (§ 2 zákona č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky). Pokiaľ malo na strane žalovanej vzniknúť bezdôvodné obohatenie na základe neplatných náležitostí zmluvy o úvere, toto si mohol žalobca uplatniť odo dňa vyplatenia finančných prostriedkov zakladajúcich vznik nároku podľa § 451 Občianskeho zákonníka, uzavrel odvolací súd.

2.3. Vychádzajúc z vyššie prezentovanej argumentácie o premlčaní uplatneného nároku žalobcu uplynutím dvojiročnej subjektívnej premlčacej doby odvolací súd nemal dôvod vyjadrovať sa k argumentácii strán sporu týkajúcej sa úmyselného bezdôvodného obohatenia a právnych následkov s tým spojených.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnil § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, lebo napadnuté rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky o momente začatia plynutia subjektívnej premlčacej lehoty v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa zo zákona vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti, pričom oba nižšie súdy ju podľa žalobcu vyriešili nesprávne. Poukázal na to, že súčasná rozhodovacia prax súdov je pri riešení nastolenej otázky nejednotná. Na jednej strane súdy zastávajú názor, že subjektívna premlčacia doba v takomto prípade začína plynúť momentom, kedy sa oprávnená osoba skutočne, reálne dozvie o tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jej úkor obohatil (5Cdo/121/2009). Na strane druhej súdy tiež zastávajú názor, že táto začína plynúť de facto momentom, kedy k bezdôvodnému obohateniu došlo, a to v zmysle zásady neznalosť práva neospravedlňuje (3Cdo/169/2017). Posúdenie uvedenej zásady v spotrebiteľských sporoch musí byť podľa dovolateľa iné (viď napr. 6MCdo/9/2012). Dovolateľ v podstatnom upriamil pozornosť na to, že o tom, že sa na jeho úkor niekto obohatil, resp. že tým kto sa na jeho úkor obohatil je spoločnosť žalovanej, sa dozvedel až

dňa 8. marca 2016, kedy po prvýkrát vyhľadal svojho právneho zástupcu a ten ho oboznámil so skutočnosťami týkajúcimi sa vadnosti zmluvy; až vtedy žalobca získal vedomosť o bezdôvodnom obohatení. V ďalšom poukázal aj na niektoré rozhodnutia českého najvyššieho súdu.

3.1. Žalobca zároveň navrhol, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť napádaného odvolacieho rozhodnutia, čo odôvodnil (iba) tým, že ešte pred dovolacím rozhodnutím môže dôjsť k nútenému výkonu rozhodnutia. V tomto ohľade dovolací súd uvádza, že odvolací súd potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu, ktorým bola zamietnutá žaloba dovolateľa.

3.2. Žalobca navrhol, aby dovolací súd napadnuté odvolacie rozhodnutie zmenil a zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi sumu 907,28 € s príslušenstvom a priznal mu náhradu trov konania, alternatívne, aby zrušil napadnuté odvolacie rozhodnutie a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalovaná vo svojom vyjadrení navrhla, aby dovolací súd dovolanie žalobcu zamietol alebo odmietol. Uviedla, že žalobcom uplatnený dovolací dôvod sa zakladá na porovnávaní odlišných prípadov, a teda nejde o rozdielnu rozhodovaciu prax dovolacieho súdu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací uznesením z 25. júna 2020 sp. zn. 7Cdo/208/2018 dovolanie žalobcu odmietol. V podstatnom uviedol, že žalobcom nastolenú otázku o momente začatia plynutia subjektívnej premlčacej lehoty v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa zo zákona vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti dovolací súd nerozhoduje rozdielne, a preto nešlo o prípad uvedený v § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. Dospel pri tom k záveru, že dovolanie žalobcu v zmysle tohto ustanovenia nie je prípustné.

6. Na základe sťažnosti žalobcu Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze z 11. februára 2021 sp. zn. II. ÚS 502/2020 (ďalej len „nález“) konštatoval, že uznesením najvyššieho súdu z 25. júna 2020 sp. zn. 7Cdo/208/2018 bolo porušené právo žalobcu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd preto uvedené uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V náleze v podstatnom uviedol, že v napadnutom uznesení došlo k arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania najvyšším súdom, ako aj k nedostatočnému odôvodneniu napadnutého uznesenia. V tejto súvislosti ďalej poukázal (aj) na svoje rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 51/2020.

7. Najvyšší súd, ktorému bola vec vrátená na ďalšie konanie, ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že žalobcom namietané nesprávne právne posúdenie veci (bod 3) je - vzhľadom na vyslovený právny názor ústavného súdu (bod 6) - spôsobilé založiť vecný dovolací prieskum podľa § 421 ods. 1 CSP.

8. Žalobcom nastolená právna otázka sa týka určenia začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením na základe spotrebiteľskej úverovej zmluvy, ktoré plnenie bolo bezúročné a bez poplatkov.

9. V náleze (bod 6) poukázal ústavný súd (aj) na svoje rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 51/2020, v rámci ktorého považoval za potrebné skúmať: 1/ ktorá skutková okolnosť (skutkové okolnosti) je (sú) podstatné pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, 2/ ktorým momentom spotrebiteľ nadobúda skutočnú vedomosť o uvedenej podstatnej skutkovej okolnosti (skutkových okolnostiach) a 3/ o ktorú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia v tomto prípade ide.

10. Najvyšší súd v podobných súvislostiach v uznesení z 28. septembra 2021 sp. zn. 5Cdo/29/2021 uviedol:

«Pri posudzovaní začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby (pri vydaní bezdôvodného obohatenia, pozn.) je potrebné vychádzať zo skutočnej, nie z predpokladanej vedomosti oprávneného o tom, že na jeho úkor k získaniu bezdôvodného obohatenia došlo a kto ho získal. Touto vedomosťou ustanovenie §-u 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka nemieni znalosť právnej kvalifikácie, ale skutkových okolností, z ktorých možno zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie vyvodiť. Začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby možno spájať s okamihom, v ktorom si žalobca musel byť vedomý toho, že bez existujúceho právneho dôvodu plnenia previedol na účet žalovaného vyššiu čiastku. Významné nie je, či oprávnený subjekt má právne znalosti, aby bol subjektívne schopný posúdiť tieto skutkové okolnosti a zistiť, že zmluva, podľa ktorej plnil, je neplatná. Nejde o vedomosť právnej kvalifikácie podľa § 107 Občianskeho zákonníka, ale o znalosť skutkových okolností, z ktorých možno zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie vyvodiť. Nie je rozhodujúce, že oprávnený sa mohol o získaní tohto bezdôvodného obohatenia dozvedieť pri vynaložení potrebnej starostlivosti prípadne aj skôr ... Za skutkovú okolnosť (skutkové okolnosti), ktorá je (sú) podstatná pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, je podľa názoru dovolacieho súdu potrebné považovať skutočnú vedomosť spotrebiteľa o tom, že nemá (nemal) plniť splátky spotrebiteľského úveru vo výške dohodnutej v úverovej zmluve ... Dovolací súd zdôrazňuje, že spotrebiteľova vedomosť o tom, že výška splátok (resp. celého konečného dlhu zahŕňajúceho aj úroky a poplatky) je v úverovej spotrebiteľskej zmluve uvedená nesprávne, je sama osebe skutkovou okolnosťou, nie okolnosťou právnou ... podstatnou skutkovou okolnosťou, ktorú by sa mal spotrebiteľ dozvedieť, aby mu začala plynúť subjektívna premlčacia lehota, je vedomosť o tom, že úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov. Pri skúmaní momentu, kedy spotrebiteľ nadobudol vyžadovanú skutočnú (preukázanú) vedomosť o tejto podstatnej skutkovej okolnosti (viď uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 413/2013) je potrebné si uvedomiť, že ide o subjektívny okamih, v ktorom sa spotrebiteľ dozvie také skutkové okolnosti, ktoré mu umožnia uplatniť svoje práva v súdnom konaní žalobou o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j. keď sa jeho právo stalo nárokom (actio nata). Rozhodujúce nie je, či možnosť dozvedieť sa tieto skutočnosti mal už skôr. Aj v prejednávanej spore je potom potrebné individualizovať, kedy žalobkyňa nadobudla vedomosť o tom, že došlo k vzniku bezdôvodného obohatenia a kto sa na jej úkor bezdôvodne obohatil. Vychádzať treba z reálneho momentu, kedy sa žalobkyňa dozvedela o tom, že sa žalovaný na jej úkor bezdôvodne obohatil (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/121/2009, rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5Co/107/2017). Krajský súd v Banskej Bystrici v rozhodnutí sp. zn. 14Co/1455/2014 uviedol, že v zmysle § 107 Občianskeho zákonníka sa pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby vyžaduje skutočná, teda preukázaná, nielen predpokladaná vedomosť na strane oprávneného, pričom navrhovateľka jednoznačne uviedla, že to, že sa odporca na jej úkor bezdôvodne obohatil, sa dozvedela až po porade so svojim právnym zástupcom ... Ten istý krajský súd v rozhodnutí sp. zn. 17Co/1008/2014 vychádzal z toho, že za preukázaný možno mať začiatok plynutia subjektívnej dvojročnej premlčacej doby od prvej porady navrhovateľky s advokátom ... Dovolací súd dopĺňa, že aj v prejednávanej spore je potrebné vychádzať z momentu, kedy si žalobkyňa sama musela byť vedomá, že bez existujúceho (platného) právneho dôvodu previedla na účet žalovaného určitú čiastku resp. čiastky. Týmto momentom je aj podľa dovolacieho súdu porada, ktorú absolvovala žalobkyňa ako priemerná spotrebiteľka - fyzická osoba s jej právnou zástupkyňou, kedy sa dozvedela o rozpore niektorých jednotlivých konkrétnych dojednaní zmluvy o revolvingovom spotrebiteľskom úvere so zákonnou úpravou (túto vedomosť je potrebné odlišovať od znalosti právnej kvalifikácie plnenia poskytnutého žalobkyňou nad rámec základnej sumy úveru ako bezdôvodného obohatenia) ... Vyššie uvedené závery dovolacieho súdu sú plne súladné s rozsudkom Súdneho dvora Európskej únie vydaného dňa 22. apríla 2021 vo veci LH proti Profi Credit Slovakia s.r.o. (C-485/19) ... K začiatku plynutia objektívnej trojročnej premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia Súdny dvor uviedol, že za okolností, o ktoré ide v prejednávanej veci existuje nezanedbateľné riziko, že sa spotrebiteľ nebude počas stanovenej lehoty dovolávať svojich práv, priznaných právom Únie (keď k premlčaniu v trojročnej premlčacej dobe v zmysle § 107 ods. 2 OZ dôjde aj vtedy, keď spotrebiteľ sám nie je schopný posúdiť, či je zmluvná podmienka nekalá, alebo keď nevedel o nekalej povahe zmluvnej podmienky). Potrebné je zohľadniť znevýhodnené postavenie spotrebiteľa pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ale aj úroveň informovanosti a skutočnosť, že je možné, že spotrebiteľia nevedia o svojich právach. Na prvú položenú prejudiciálnu otázku potom Súdny dvor

odpovedal, že: „zásada efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že na žalobu podanú spotrebiteľom o vrátenie súm neoprávnene zaplatených v rámci plnenia zmluvy o úvere na základe nekalých podmienok v zmysle smernice 93/13 alebo na základe podmienok, ktoré sú v rozpore s požiadavkami smernice 2008/48, sa vzťahuje trojročná premlčacia lehota, ktorá začína plynúť odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu."»

11. Dovolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s vyslovenými názormi vo veci sp. zn. 5Cdo/29/2021 (bod 10) a v okolnostiach relevantných s posudzovanou vecou na ne v celosti poukazuje. Odvolací súd pri posudzovaní relevantnej dovolacej otázky (bod 3 in fine v spojení s bodom 8) vychádzal preto z nesprávneho právneho názoru „že subjektívna doba na uplatnenie nároku začala plynúť odo dňa, kedy žalobca zaplatil jednotlivé plnenia v súvislosti s existujúcou zmluvou o revolvingovom úvere nad rámec toho, na čo bol povinný" (bod 2.2.).

12. Vychádzajúc z vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

13. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). O trovách dovolacieho konania preto rozhodne odvolací súd.

14. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.